

SPLÁCAME DLH VYNÁLEZCOVI NOSOVÉHO ZRKADLA

Alexander Czellárik

Mária Czelláriková

Pavol Zemko

MUDr. Alexander Czellárik¹

Prof. MUDr. Mária Czelláriková¹

Dr.h.c. doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., O.C.H.²

Interná ambulancia Sandrex Invest, s.r.o., Dunajská Streda¹

Rímskokatolícka cirkev, farnosť Kátlovce, Kátlovce²

Abstrakt:

Dr. Ľudovít Markušovský- lekár, akademik, reformátor maďarského verejného zdravotníctva- odborná práca pri príležitosti jeho 200. výročia jeho narodenín.

V práci sa zo široka zaoberáme s rozvetvujúcou lekárskou prácou Dr. Ľudovíta Markušovského, s jeho pionierskou prácou v oblasti zdravotníckeho vzdelávania, s jeho prácou v oblasti reformovania verejného zdravotníctva, nakoľko po dvesto rokoch, najmä v našich krajinách aj v rodnej obci na pamätnej tabuli je uvedený ako vynálezca nosového zrkadla.

Kľúčové slová: lekár, zdravotnícke vzdelávanie, verejné zdravotníctvo, ministerský radca, Maďarská Akadémia vied.

1. obrázok Ľudovít Markušovský -fotografia

Ľudovít Markušovský, lekár, vojenský lekár, jeden z organizátorov maďarského zdravotníckeho vzdelávania, reformátor maďarského verejného zdravotníctva, člen Maďarskej Akadémie Vied, ministerský radca, hlavný chirurg národného povstania v roku 1848-49, sa narodil v slovenskej obci Štrba v úrodzenej rodine, ako dieťa Ondreja Markušovského a Žófie Medveckej. Do jeho dvanástich rokov spolu s bratom a s niekoľkými rovesníkmi ho vychovával otec, ktorý bol evanjelický farár augsburského vyznania. V detstve si osvojil okrem slovenského jazyka aj nemecký jazyk. Neskôr pokračoval v štúdiách v Rožňave a v Kežmarku. Na Kráľovskej akadémii v Brastialve študoval právo, potom v roku 1834 začal štúdium medicíny v Pešti, ale štúdium mu sťažila smrť otca v roku 1837 a preto, aby k ďalšiemu štúdiu získal financie, na doporučenie Ignáca Stáhlyho hlavného štátneho lekárov Uhorsku, prijal v rodine grófa Leo Festeticha najprv prácu učiteľa latinčiny, neskôr úlohu vychovávateľa.

”Počas tohto zamestnania medzi panskou rodinou a húževnatým mladým mužom sa vytvoril vzájomný priateľský vzťah, ktorý do dnešného dňa trvá,.. (Vasárnapi Újság, 1882)

Markušovský sa vtedy začal zaujímať o vychovávateľstvo a pedagogiu a tento záujem ho skoro inicioval, aby zanechal začatú dráhu, ale nakoniec zostal jej verný a 7. júna 1844 zložil lekársku a 12. júna 1844 zložil chirurgickú záverečnú skúšku a toho istého roku začiatkom augusta bol slávnostne inaugurovaný za lekára. (Vasárnapi Újság, 1882)

V roku 1844 po získaní lekárskeho diplomu sa stal čestným pomocníkom, asistentom, už vtedy z Viedne do Pešti prichádzajúceho profesora chirurgie Jánosa Ballasu. V tom istom roku krátky čas strávil so štúdiami v Paríži, kde sa zoznámil s výsledkami francúzskej chirurgie, predovšetkým s výsledkami práce Jacques Lisfranca a Alfréda Velpeau. (Wikipédia, 2015)

Nasledujúce dva roky (1845-1846) so štátnym štipendiom strávil vo Viedni, kde bol žiakom chirurga Joseph Wattmanna a tu sa zoznámil s Ignácom Semmelweisom, s ktorým uzatvoril priateľstvo na celý život. (Wikipédia, 2015)

Vo Viedni sa zoznámil s novým smerom vtedajšej viedenskej lekárskej školy, s predstaviteľmi tejto školy- ako Schuh, Hyrtl, Dumreicher, ale usilovne navštevoval prednášky najmä Skodu, Rokitanskeho a Hebrána a neskôr získal aj ich priateľstvo.

V roku 1847 sa vrátil na Peštiansku univerzitu a stal sa asistentom profesora Jánosa Ballasu. (Vasárnapi Újság, 1882)

S profesorom Ballasom ako prví v Európe použili pri chirurgických zákrokoch éterové opojenie, ktoré Markušovský najprv vyskúšal na sebe. (Wikipédia, 2015)

Ako lekár bol prítomný pri revolučných udalostiach 15. marca 1848 a z poverenia maďarskej vlády prijal úlohu pri založení maďarskej vojenskej zdravotnej služby a vojenského lekárskeho školenia, pre vojenských lekárov prednášal chirurgiu a vykonával operačné demonštračné cvičenia. (Kapronczay, 1905)

V čase, keď univerzitné prednášky boli prerušené a profesora Balassu vymenovali za ministerského radcu, Markušovského ako zástupcu profesora Balassu, ho dočasne poverili ako vedúceho lekára riadením chirurgickej kliniky hlavného mesta v Pešti.

Počas oslobodzovacieho boja v r. 1848-49 armáda Lajosa Kossutha mesiace táborovala v župe Vas a Sopron. Poľné nemocnice v župe Vas boli v obciach Hegyfalú, Keményegerszeg a Nagygeresd, ktorých veliteľom bol jeden švárny armádny veliteľ, major Ľudovít Markušovský. Chorí a ranení veľmi uctievali obetavého a skvelého lekára. Lekár sa čoskoro zoznámil s obyvateľmi obcí, rád im bol na pomoc, na krásnom žltom koni chodil aj k civilným chorým do širokého okolia-odtiaľto je názov-Markušovského žltý kôň. (Szerpentin, 2015)

Zoznámil sa s urodzenými rodinami, rád navštevoval aj Keményegerszeg, rodinu miestneho zemana Kiss Gyulu, ktorého krásna dcéra Kiss Zsófia Zsuzsanna pomáhala Markušovskému pri ošetrovaní ranených a veľmi sa zapáčila majorovi –lekárovi. Z ich stretnutia vzišla láska a na celý život verné spojenectvo, Markušovského manželkou sa stala Kiss Zsófia Zsuzsanna. Od novembra 1848 sa Markušovský stal kmeňovým lekárom v hornodunajskej divízii generála Artúra Görgeyho.

Keď Görgey v bitke pri Ácsi utrpel ťažké poranenie hlavy, zaradili k nemu ako ošetrojúceho lekára Ľudovíta Markušovského, preto Markušovský išiel do Komáromu a začal ošetrovať generála.

Markušovský doprevádzal Görgeyho do Aradu, bol s ním pri Világosi, potom v Nagyvárade, v ruskom zajatí a odprevadil Görgeyho na miesto jeho vyhnanstva v Klagenfurte. (Wikipédia, 2015)

Po národnooslobodzovacom boji v roku 1850 sa Markušovský vrátil do Pešti, v tom čase jeho priateľ profesor Balassa bol už zajatcom a vtedajší dekan lekárskej fakulty z dôvodu politickej

nespoľahlivosti zbavil Markušovského univerzitného zamestnania, ale zbavil ho aj asistenského bytu, aj jeho nábytku, len nemocničný inventár mohol odovzdať. (Vasárnapi Újság, 1882)

Po týchto udalostiach bol tak odškodnený, že v roku 1851 zo zajatia bol oslobodený profesor János Balassa, ktorý znova obsadil svoje univerzitné zamestnanie a svojho nemocničného pomocníka nevedel postrádať, preto Markušovského vymenoval za svojho osobného asistenta a až do konca života mal v ňom naj dôvernejšieho priateľa. (Vasárnapi Újság, 1882)

Markušovský bol jeden z tých organizátorov, z ktorých sa zoskupoval okolo Ballasu pokrokový lekársky kruh, ktorý vypracovával plány na pozdvihnutie úrovne lekárskeho vzdelania, lekárskej vedy a verejného zdravotníctva. (Wikipédia, 2015)

O dva roky neskôr sa uchádzal o súkromnú docentúru, ale pre jeho protestanskú vieru univerzita jeho žiadosť odmietla, preto bol nútený vykonávať aj súkromnolekársku prax, a tak sa stal domácim lekárom viacerých popredných rodín, ako rodiny baróna Eötvösa a Treforta. (Szinnyei, 1902)

V tomto období sa z beznádeje dostal pomocou priateľov, v Markušovskom sa v tom období obrátila myšlienka vystaňovania do Spojených štátov amerických. Dostať sa z depresie mu pomohla vedecká práca.

V tomto období Markušovský skonštruoval nosové zrkadlo, ktoré vo svojich základoch sa nelíšilo od toho, ktoré sa aj dnes používa v liečiteľstve. Pravdepodobne Markušovský sám nepovažoval za dôležitý svoj objav, ako v skutočnosti bol, preto ho nepropagoval, nepísal o ňom, napriek tomu, ho v lekárskejších odborných kruhoch začali používať. Pre konštrukciu nosového zrkadla Markušovského nabádal William F. Hildan nemecký chirurg, ktorý v štúdiu Opera observationum medico-chirurgicorum (Lekársko-chirurgické observačné štúdie) vyjadril predstavu podobného prístroja.

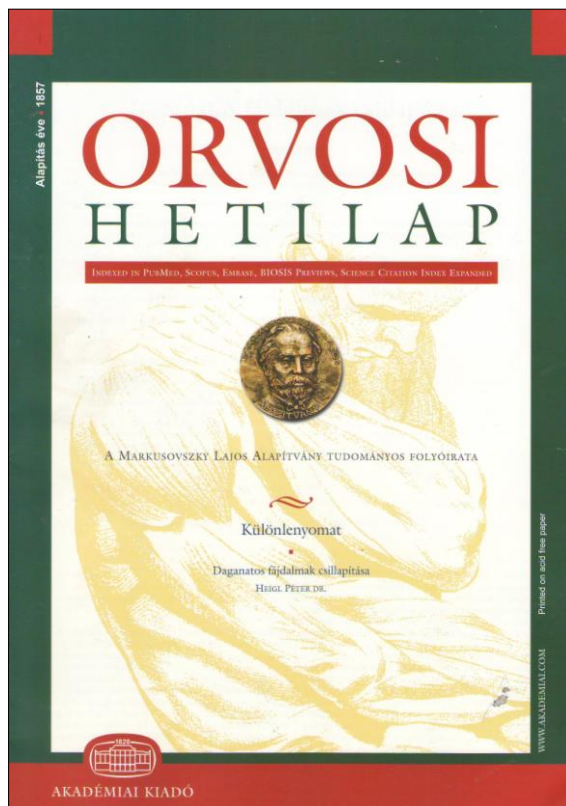
Markušovský nabádal na použitie tohto prístroja aj profesora Balassu, ktorý bol jeden z mála lekárov, ktorý nosové zrkadlo použil pri operáciách krku. Profesor fyziológie János Czermák, medzi prvými spomenul nosové zrkadlo v lekárskej odbornej literatúre (Der Kopfspiegel und seine Verwertung für Physiologie und Medizin, Leipzig 1860).

V šesťdesiatych rokoch 19. storočia Böke Gyula nosovo - ušný - krčný docent upozornil na nosové zrkadlo. Vďaka udržiavanému priateľskému vzťahu s rodinami Trefort a Eötvös bol Markušovský po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 vymenovaný v ministerstve Józsefa Eötvösa pre verejné vzdelávanie za radcu pre lekárske vzdelávanie. (Vasárnapi Újság, 1882)

Spolu s Endre Lengyel v roku 1862 zostavil Orvos-gyógyszerész gyűjteményt. (Lekársko-farmaceutický zborník). K menu Markušovského a Kálmána Balogha sa viaže maďarské lekárske vzdelávanie a smerovanie lekárskej literatúry moderným smerom a jej pozdvihnutie na európsku úroveň. (Szinnyei, 1902)

V júli 1857 založil jeden z prvých a dodnes vydávaný odborný maďarský lekársky časopis Orvosi

Hetilap, ktorého po tridsaťtri rokov bol hlavným redaktorom. K založeniu časopisu viedli Markušovského dva hlavné ciele: jeden, aby bol v maďarskom jazyku týždenne vychádzajúci lekárske odborný časopis, lebo dovtedy v lekárskej odbornej literatúre boli dosiahnuteľné publikácie prevážne v nemeckom jazyku. Druhým cieľom bolo, aby tento vedecký časopis bol ako odborný orgán pre šírenie nových domácich a zahraničných liečebných výsledkov. (Orvosi Hetilap 1., 2015)

2. obrázok titulná strana Orvosi Hetilap roku 2015

Na iniciáciu Pála Bugáta v roku 1831 do 1845 vychádzal prvý maďarský lekárske časopis „Orvosi Tár” a „Orvosi Hetilap” bol druhý odborný lekárske časopis v Maďarsku. Orvosi Hetilap s viac ako poldruha storočnou minulosťou je nielen najstarším časopisom v súčasnej maďarskej tlači, ale aj vo svetovom meradle je jedným z najstarších odborných časopisov.

Časovo len päť lekárskech odborných časopisov New England Journal of Medicine (1812), The Lancet (1824) a Wiener Medizinische Wochenschrift (1856) a Nederland Tijdschrift von Geneskunde (1856) predchádzajú Orvosi Hetilap a je súčasný s British Medical Journal (1857).

V rokoch 1945-1948 časopis nevychádzal. Od roku 1948 lekárske a zdravotný odborový zväz ho vydal znovu. V súčasnosti je odborným časopisom Nadácie Lajosa Markušovského, vydáva ho Akadémiai Kiadó (Akademické vydavateľstvo).

Časopis je súčasťou maďarského kultúrneho dedičstva, vychádza týždenne, v 52 zôsitoch ročne na

papieri a online (2. obrázok - titulná strana Orvosi Hetilap ročníka 2015)

Orvosi Hetilap založil cenu Markušovského a Markušovského pamätnú medailu. (Orvosi Hetilap 2., 2014)

Do roku 1846 na lekárskej fakulte bola vyučovacím jazykom latinčina. Po roku 1848 latinčinu vystriedala nemčina. Na napísanie lekárskej knihy v maďarskom jazyku sa nikto nepodujal. V roku 1860 maďarčina sa stala vyučovacím jazykom, to bola chvíľa, keď Markušovský idúci v krokoch Istvána Széchenyiho, podľa anglického vzoru v roku 1863 založil lekársku knihovydávajúcu spoločnosť, Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat. V roku 1864 začala táto spoločnosť svoju činnosť, a odvtedy so stupňujúcou silou poskytla celú knižnicu s maďarskou lekárskou literatúrou z diel najvýznamnejších zahraničných a domácich autorov.

V roku 1886 Markušovský založil Országos Közegészségügyi Egyesület (Štátny verejno-zdravotnícky spolok), ktorého bol podpredsedom. Od roku 1867 do roku 1892, kedy odišiel do dôchodku, Ľudovít Markušovský bol zamestnancom ministerstva náboženstva a verejného vzdelávania. (Wikipédia, 2014)

Spočiatku bol referentom pre lekárske vzdelávanie, neskôr pre všetky univerzitné záležitosti, od 1867 bol ministerský tajomník, od roku 1872 titulovaný, od roku 1878 skutočný ministerský oddielový radca, od roku 1883 titulovaný a od roku 1887 do 1892, kedy odišiel do dôchodku, pôsobil ako skutočný ministerský radca. Počnúc rokom 1858 až do smrti nebolo roku, v ktorom by Markušovský nestrávil päť, šesť týždňov zahraničným cestovaním. Počas týchto ciest všade študoval tak verejno-zdravotnícke inštitúcie ako aj inštitúcie spájajúce s univerzitným vzdelávaním. (Szinyei, 1902)

Vo Vasárnapi Újság z roku 1882, 29.ročník, na strane 353, 354 takto píše o Markušovskom "zvláštnou obľubou cestoval do Anglicka. V roku 1862 dlhšie sa zdržal v Anglicku, najdlhšie v Edinburgu v nemocnici Simpsona, kde získané skúsenosti predniesol na putovnej schôdzi maďarských lekárov a prírodovedcov v Marosvásárhelyi. Z Anglicka prinesol aj ideu maďarského lekárskeho knižného vydavateľstva.

Pobyt Markušovského v zahraničí bol veľmi plodný, zvlášť z lekárskeho - literárneho pohľadu. Keď Orvosi Hetilap bol po najväčších začiatkových ťažkostiach a už mal zaistenú aj budúcnosť, Markušovského najdôležitejšiou starosťou bola, nielen vydávanie časopisu, ale vo väčšej miere aj vydávanie čiastočne pôvodných, čiastočne preložených diel a tým zdvihnúť úroveň vydávanej lekárskej literatúry. Takto sa v ňom uzrela myšlienka, ktorú v roku 1863 skutočne presadil, keď podľa vzoru New Sidenban Society plánoval Maďarskú medicínsku knižnú vydavateľskú spoločnosť a tej éexistenciu aj presadil, prispel tým k rozvoju maďarskej lekárskej literatúry. Predovšetkým vďaka jeho vytrvalej pracovitosti Spoločnosť už dnes vie preukázať veľkoplývnú úspešnosť vďaka jej štyridsiatim cenným lekárskeým prácam, ale aj preto, že bohatá úspešnosť tejto

Spoločnosti slúži za vzor ostatným domácim vedeckým kruhom.

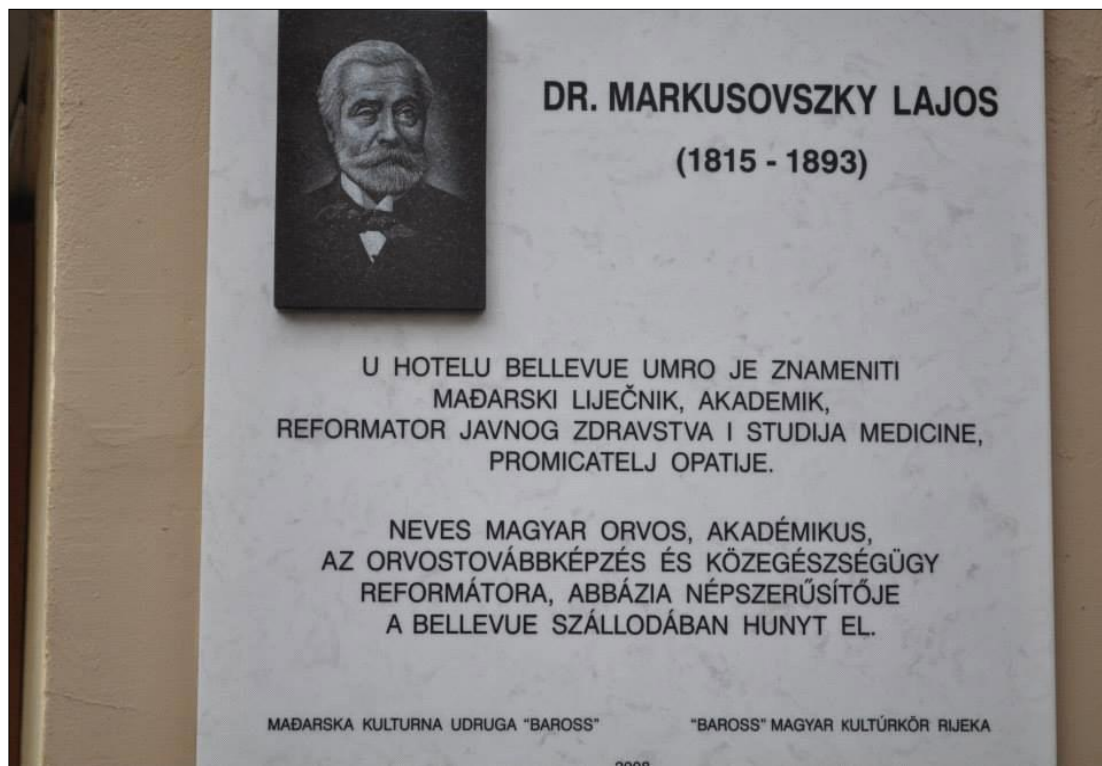
Na poli lekárskeho vied podnecoval samostatné skúmanie vypísaním cieľových odmien. V Magyar Orvosi Hetilap už v roku 1859 začal peňažnú zbierku a neskôr nasporenú sumu roku 1859 ju aj odovzdal Združeniu Budapešti Királyi Orvosegyletnek (Budapeštianske Kráľovské Lekárske Združenie), ktoré od roku 1876 bola ako Balassova cena v hodnote 15 tisíc forintov.

V roku 1882 pri príležitosti jubilea Orvosi Hetilap založil zo zisku osláv podklad pre cenu Orvosi Hetilap, ktorou s úrokmi Budapeštianske Kráľovské Lekárske Združenie dvojročne oceňovalo najlepšie pôvodný lekárske článok uverejnený v Orvosi Hetilap, a cenu Markušovský o tritisíc forintov navýšil. V roku 1887 a 1888 bol predsedom Budapeštianskeho Kráľovského Lekárskeho Združenia. Za uznanie jeho zásluh mu bolo udelených viacero vyznamenaní: Maďarská Akadémia Vied (Magyar Tudományos Akadémia – MTA) 13. januára 1863 ho prijala za dopisujúceho člena, 8. mája 1890 bol prijatý za čestného člena Maďarskej Akadémie Vied. Pri oslave 25. výročia existencie Orvosi Hetilap (1882) bol vyznamenaný III. stupňom Rádu Železnej Koruny. Pri odchode do dôchodku bol vyznamenaný malým krížom Rádu Lipót, zároveň Lekárska Fakulta Budapeštianskej Univerzity ho zvolila za čestného profesora, Prírodovedecká Fakulta Univerzity v Kolozsvári (dnes Cluj Rumunsko) ho menovala za čestného doktora filozofie. Pri tejto príležitosti Lekárska Fakulta Budapeštianskej Univerzity založila nadáciu tisíc forintov na meno Markušovský na výpomoc chudobným poslucháčom. V záveti nechal dvetisíc päťsto forintov Štátnemu Verejnomu zdravotníckemu Združeniu s podmienkou, aby táto suma bola použitá ako financia Školskej nadácie (Oskola alapítvány). V roku 1859 značnou sumou podporil obnovenie rodičovského domu a školy Štrbe a toto zahrnul aj v záveti.

Do dôchodku nastúpil ako ministerský radca, ale práca, činnosť a túžba tvoriť ho neopustili do poslednej minúty. (Vasárnapi Újság, 1892)

Bolo potrebné silné nútenie lekárov Markušovského, aby si išiel odpočinúť. V posledných rokoch života zápasil s ochorením srdca a ciev. Neraz sa stalo, že z úradu ho brali domov umoreného, ale disponoval s obdivuhodnou pevnou povahou a silným odporom. Nenechal sa prekonať svojou chorobou. (Vasárnapi Újság, 1882)

S milovanou manželkou odcestoval do Abázie (Opatija) hľadať zotavenie, ale ochorel. K jeho posteli sa ponáhlal jeho najobľúbenejší priateľ profesor Korányi Frigyes, ale pomôcť už nevedel, Ľudovít Markušovský zomrel 21. apríla 1893 v Abázii (Opatija). (Fehér – Vértes, 2001)

3. obrázok pamätná tabuľa na stene hotela Bellevue v Opatiji s nápisom v chorvátčine a v maďarčine.

Preklad do slovenčiny:

Dr. Markusovszky Lajos

/1815-1893/

a významný maďarský lekár, akademik, reformátor vzdelávania lekárov a verejného zdravotníctva

Rozširovatel' popularity Abázie

Umrel v hoteli Bellevue.

Abbázia (Opatija) miesto smutnej smrti Ľudovíta Markušovského. Býval v hoteli Bellevue. V parku v blízkosti hotela na operadle jednej lavice je umiestnená pamätná tabuľa.

Jemu sa pripisuje aj parkové sedadlo s označením „Sitz”.

Markušovský žil pre vedu, popri tom bol veľmi dobrosrdečný človek. V biede pomáhal, kde sa len dalo. Priatelia v ňom stratili jednu charakternú, priamu, dobrosrdečnú, sympatickú osobnosť.

27. apríla 1896 na Maďarskej Akadémii Vied mal akademik Högyes Endre pamätnú reč o Ľudovítovi Markušovskom. (Szinneyi, 1902)

Markušovský v princípe získal významné zásluhy v založení maďarského lekárskeho vzdelávania na nové princípy, on navrhol založenie Kolozsvárskej Vedeckej Univerzity, a získal významné zásluhy pri zodvihnutí úrovne univerzitného vzdelávania Peštianskej a a Kolozsvárskej univerzity na európsku úroveň. Bol hlavným organizátorom zdravotníckych a verejnozdravotníckych reforiem. (Kapronczay, 1905)

Na návrh Markušovského na Peštianskej Univerzite vznikla Katedra Verejného zdravotníctva.

Ako člen Rady Štátneho Verejného zdravotníctva, neskôr ako jej predseda, sa zúčastnil v roku 1876 v odbornej príprave verejno-zdravotníckych zákonov, ich tvorbe a ich aplikácií. (Kapronczay, 1905) Jeho vynikajúcou jeho tvorbou je lekárska výchova, usporiadanie univerzitného života, zakladanie univerzitných katedier a získanie budov pre ne, všetko, čo maďarskú lekársku vedu pozdvihlo na medzinárodnú úroveň v poslednej tretine XIX. storočia.

V roku 1855 uzatvoril manželstvo s Kiss Zsófiou Zsuzsannou, dcérou zemepána Kiss Gyulu, z Keményegerszegu v župe Vas.

V roku 1867 po rakúsko-uhorskom vyrovnaní pri korunovaní Františka Jozefa za maďarského kráľa, na korunovačnej slávnosti sa ako vyslanec župy Vas zúčastnil Kiss Gyula. (Fehér – Vértes, 2001)

Usadlosti Keményegerszeg a Iványegerszeg sa v roku 1938 zlúčili, ich názov je odvtedy Vasegerszeg.

Vo Vasegerszegu na kúrii rodiny Kiss, ktorá sa postavila približne v roku 1820, stojac oproti hlavnému vchodu kúrie na ľavom rohu hlavnej budovy umiestnili umeleckú pamätnú tabuľu a v hornej polovici je naľavo sa dívajúci profil Markušovského a pod ním text:

TU ŽIL s MANŽELKOU od roku 1850 do 1893 MARKUSOVSZKY LAJOS / HLAVNÝ POĽNÝ CHIRURG OSLOBODZOVACIEHO BOJA / ORGANIZÁTOR NÁŠHO NÁRODNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA / ZAKLADATEĽ ORVOSI HETILAP. (Fehér – Vértes, 2001)

Széll Kálmán spomína, (Markusovszky, 2001), že na podnet Józsefa Bencze umiestnili pamätnú tabuľu na stenu kúrie rodiny Kiss a dali do poriadku náhrobný kameň, na ktorý zdravotnícke inštitúcie župy Vas každoročne umiestnia pietne vence. (Fehér – Vértes, 2001)

Rodinný hrob

V blízkosti kúrie rodiny Kiss pozdĺž usporiadaného stromoradia nachádzame rodinné pamätné hroby - v strede náhrobný pamätník Markusovszky Lajos, vôkol hroby rodinných príslušníkov, medzi nimi manželkin hrob, Kiss Zsófie Zsuzsanny.

Na hrovej pamätnej tabuli Markušovského je napísané: DR. MARKUSOVSZKY LAJOS (1815-1893) a (maželka) hlavný lekár oslobodzovacieho boja (pionier maďarskej lekárskej vedy) vzdelávania lekárov (obrázok č. 4).

4. obrázok hrob Ľudovíta Markušovského vo Vasegerszegu

V rodnej obci v Štrbe je ulica pomenovaná po Dr. Markušovskom - Ulica Dr. Markušovského. Jeho rodný dom sa nachádza na rohu ulice Dr. Markušovského a ulice Dr. Miloša Jánošku, na posledne menovanej č.1 (obrázok č. 5. Ing. Pavol Tehlár)

Na stene rodného domu - evanjelickej fare - je pamätná tabuľa obce Štrba z roku 2013 s nápisom: (obrázok č. 5., Ing. Pavol Tehlár)

TU SA NARODIL
MUDr. ĽUDOVIT MARKUŠOVSKÝ
1815-1893
VEĽKÝ DEJATEĽ UHORSKEJ LEKÁRSKEJ VEDY
A VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA,
UNIVERZITNÝ PROFESOR
A OBJAVITEĽ NOSOVÉHO ZRKADLA.
Obec Štrba 2013

5. obrázok pamätná tabuľa

6. obrázok Rodný dom MUDr. Ľudovíta Markušovského

Za plotom rodného domu (obrázok č. 6.) stojac oproti rodnému domu vpravo na zemi je pamätná tabuľa (obrázok č. 7., Ing. Pavol Tehlár)

Nápis:

vľavo na tabuli po slovensky: Tu sa narodil vpravo na tabuli po maďarsky: Itt született
v strede tabule Dr. Ľudovít Markusovszky Lajos /1815-1893/

vľavo: veľký dejateľ / maďarskej lekárskej vedy / a verejného zdravotníctva / Československá a Maďarská / lekárska spoločnosť

Vpravo na tabuli: A magyar orvostudomány / és egészségügy / kimagasló egyénisége / a Csehszlovák és Magyar / Orvosi Társaság

dole v strede: 1965

7. obrázok pamätná tabuľa

Posledné roky v treťom tisícročí sa rozvíja plodná spolupráca medzi rodiskom - obcou Štrba a miestom úmrtia a pochovania Ľudovíta Markušovského obcou Vasegerszeg.

Je to zásluhou starostu obce Štrba Michala Sýkoru a starostu obce Vasegerszeg Józsefa Horvátha.

24.-26. apríla 2015 boli dôstojné oslavy 200. výročia narodenín Ľudovíta Markušovského v jeho rodnej obci v Štrbe aj na mieste jeho úmrtia vo Vasegerszeg.

V Štrbe si množstvo oslavujúcich rodákov vypočulo odborné prednášky historika Petra Švorca, prezidentky Lekárskej komory v Prešove MUDr. Evy Bérešovej odbornej lekárky pre ušno-nosovo-krčné lekárstvo v Novom Smokovci a Jána Mičovského, poslanca NR SR o živote ich rodáka, Dr. Markušovského. Bol slávnostný kultúrny program, svätá omša a bolo slávnostné kladenie vencov pri pamätnej tabuli jeho rodného domu.

Predstavitelia obce Vasegerszeg odovzdali obci Štrba pamätnú tabuľu so slovenským nápisom: obrázok č.8

Pamätnú tabuľu prítomným priblížil profesor Dr. Boldizsár Horváth, PhD., riaditeľ vedeckého odboru Nemocnice Markušovského v Szombathely.

Nápis:

pri príležitosti 200. výročia narodenia Ľudovíta Markušovského
významnej osobnosti medicíny XIX. storočia
venuje obci Štrba
Župa Vas
Nemocnica Markušovského
a Obec Vasegerszeg
Štrba, 25. 4. 2015

8. obrázok predstavitelia obce Štrba so starostom Michalom Sýkorom pri soche Fera Guldana
a darovanej pamätnej tabule obce Vasegerszeg

V obci Štrba 24. 4. 2015 a 26. 4. 2015 v obci Vasegerszeg boli odhalené umelecké
sochárske diela (dve úplne rovnaké sochy) výtvarníka a sochára Fera Guldana. V Štrbe umelecké
dielo priblížil prítomným poslanec NR SR Ing. Ján Mičovský, CSc.

9. obrázok socha Fera Guldana vo Vasegerszeg

Socha znázorňuje lekársku stoličku, na operadle s lekárskeym nosovým zrkadlom, ako objav Dr. Markušovského, s nápisom vo Vasegerszeg a s nápisom Ľudovít Markušovský v Štrbe 1815-1893

Štrba Vasegerszeg s erbom Štrby a Vasegerszegu a evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. (Otčenášová, 2015)

26. apríla 2015 vo Vasegerszeg, v mieste posledných rokov života Markušovského a v mieste jeho pochovania, pokračovali oslavy 200. výročia narodenia Ľudovíta Markušovského. V kultúrnom stredisku Vasegerszeg predniesol slávnostný príhovor minister obrany maďarskej vlády Csaba Hende, príhovor mal aj Péter Ágh, poslanec maďarského parlamentu, primátor župného mesta Szombethely Dr. Tivadar Puskás. (Kormányzat, 2015)

Osláv sa zúčastnili aj predstavitelia rodnej obce Štrba, na čele so starostom obce Michalom Sýkorom, ktorý prízvukoval, že sú hrdí na to, že rodák ich obce je takou historickou osobnosťou, ktorého uznáva aj medzinárodná lekárska veda, a ktorý môže byť putom medzi občanmi oboch štátov, medzi ctiteľmi Ľudovíta Markušovského. Hovoril o tom, že podľa ich plánov zorganizujú spoločnú spomienkovú cestu do Opatije v Chorvátsku, na miesto úmrtia Ľudovíta Markušovského, kde plánujú umiestniť trojjazyčnú pamätnú tabuľu. Okrem terajšej tabule v chorvátčine a v maďarčine, aj v slovenskom jazyku. (Otčenášová, 2015)

10. obrázok minister Hende Csaba

Autori tohto článku o 200. výročí narodenia Ľudovíta Markušovského nadviazali osobný kontakt s prof. Dr. Horváth Boldizsár PhD. zo župnej Výukovej Nemocnice v Szombathely, ktorý je predsedom Markušovského Pamätného Výboru a prisľúbil dodanie ďalšej odbornej literatúry o publikačnej činnosti Ľudovíta Markušovského (je to niekoľko sto položiek). Autori plánujú ďalšie písomné vydanie tohto literárneho zoznamu v slovenskom jazyku. Súčasne odovzdal autorom pozvanie na slávnostné zasadnutie Regionálneho Lekárskeho Odborného výboru Maďarskej Akadémie Vied na 30. októbra 2015 do Veszprém (Maďarsko) príležitosti slávnostnej výročnej konferencie Ignáca Semmelweisa, ktorý bol osobným priateľom Ľudovíta Markušovského a profesor Horváth Boldizsár bude mať na tejto konferencii prednášku o priateľstve Ľudovíta Markušovského a Ignáca Semmelweisa. Profesor Horváth Boldizsár vyjadril nádej v spoluprácu medzi maďarskými a slovenským zdravotníctvom, resp. zdravotníckymi zariadeniami. Profesor Horváth Boldizsár priložoval svoju publikáciu o oslavách 200. výročia narodenia Ľudovíta Markušovského, ktoré bolo publikované v Orvosi Hetilap, máj 2015. (Horváth – Czellárik, 2015) Spomienková slávnosť vo Vasegerszeg. sa skončila kladením vencov pri vynovenom hrobe Ľudovíta Markušovského.

Po Ľudovítovi Markušovskom je pomenovaná Župná Výuková Nemocnica v Szombathely s bustou Markušovského v nemocnici.

V Budapešti slávne kolégium Markušovského (Markusovszky kolégium), námestie Markušovského oproti Semmeweisovej Univerzite.

Ročne sa udeľuje cena Markušovského Župnou nemocnicou v Szombathely a Markušovského medaila udeľovaná týždenníkom Orvosi Hetilap

Miestna organizácia Červeného kríža v Štrbe nesie meno Ľudovíta Markušovského.

Literatúra

1. FEHÉR J. DR. – VÉERTES. L. DR. 2001. *Orvosi Hetilap, Markusovszky Lajos emlékek*. [2001] 142/16, 845-850 strana.
2. HORVÁTH B. DR. – CZELLÁRIK, M. MUDR. 2015. *osobná korešpondencia*. 2015. 8. 25.
3. KORMÁNYZAT – 2015. Honvédelmi minisztérium. *Hírek*. 25. 4. 2015
4. MARKUSOVSZKY, L. 2001. *Emlékek – Orvosegészségügyi szakszervezetek* [1959] Orvosi Hetilap 2001, 142/16/ 849
5. OTČENÁŠOVÁ, E. 2000. *Obecný úrad Štrba, Oslavy 200. výročia narodenia Ľudovíta Markušovského*, 29. 4. 2015
6. VASÁRNAPI ÚJSÁG. [1882] XXIX. ročník, 23. číslo, 353/354. strana
7. VASÁRNAPI ÚJSÁG. [1892] XVIII, ročník, 4. číslo, 301. strana

Na internete uvedená literatúra:

8. KAPRONCZAY, K. 2015. *Válogatott munkái*. Budapest. 1905 [Online] 2015. [Stiahnuté: 2015.7.13.] prístup na internet: <http://tudosnaptar.kfki.hu/m/a/markusovszky/markusovszkypant.html>
9. ORVOSI HETILAP 1. [Online] 2015. [Stiahnuté: 2015.08.20.] prístup na internet: <http://www.vitalitas.hu/olvasosarok/online/oh2000/1/1html>
10. ORVOSI HETILAP 2. *Dr. Balázs Csaba professzor részesült a Markusovszky Lajos-émlékérem elismerésben*. [online] 2014. [Stiahnuté: 2015.07.22.] prístup na internet: <http://orvosihetilap.com/hirek/dr-balazs-csaba-professzor-reszesult-markusovszky-lajos-emlekerem-elismeresben>
11. SZERPENTIN. *Markusovszky sárga lova*. [Online] 2015. [Stiahnuté: 2015.08.20.] prístup na internet: <http://szerpentin.blogin.hu/2013/03/30/markusovszky-sarga-lova/>
12. SZINNYEI, J. *Magyar írók élete és munkái*. [online] 1902. [Stiahnuté: 2015.07.13.] prístup na internet: <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/m/m15266.htm>
13. WIKIPÉDIA. *Markusovszky Lajos*. [Online] 2015. [Stiahnuté: 2015.08.20.] prístup na internet: https://hu.wikipedia.org/wiki/Markusovszky_Lajos
14. WIKIPÉDIA. *Orvosi Hetilap*. [online] 2014. [Stiahnuté: 2015.07.23.] prístup na internet: https://hu.wikipedia.org/wiki/Orvosi_Hetilap

Kontaktné údaje

Dr.h.c. doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., O.C.H.

Rímskokatolícka cirkev, farnosť Kátlovce

919 55 Kátlovce 34

Recenzované / Reviewed: 04.02.2016

Prijaté do tlače / Accepted for publication: 05.04.2016